

Az intenzív tanulócsoport kialakítása, vezetése

Az utóbbi években a napközis ellátás iránti növekvő igény azt eredményezte, hogy az alsós emelkedő arány kiszorította a felső tagozatosok jelentős részét. Ezek következményeként a községekben általánossá, de a városokban is gyakorivá vált, hogy csak egy felsős csoport indult. A felvételi szempontok és az ésszerűség alapján az így létrejövő felső tagozatos csoportok rendkívül nehéz, gyakran megoldhatatlan helyzetet alakítottak ki: sűrűsödnek bennük a nevelési gondot jelentő gyerekek, a hiányos munkaerőkölcsűek, a tanulási nehézséggel küzdők, a hiányos alapkészségűek. További nehezítő tényező, hogy rendkívül összetettek, 3-4 évfolyamból 5-8 féle osztályból szerveződtek, ráadásul nagy létszámúak. A gondot fokozza, hogy az alsós csoportot vezetők – tanítók lévén – minden tárgyhoz értenek, míg a felsősök csak 1-2 szaktárgyban járatosak.

Az elmondottak alapján a tanulásiirányítást mint a napközi otthon egyik fő funkcióját, nagyon hiányosan képesek betölteni.

Nem jelent számottevő segítséget a heti 6 órás korrepetálás, mert ez több tárgy és több évfolyam közt oszlik meg. Azért sem, mert ezt vagy a 6. órában, vagy a tanulási időszakkal azonos időben tartják meg. Az előbbi (6. órában) nem hatékony, mert a gyerekek már fáradtak, az utóbbi (tanulási időszakkal egyidőben) pedig más tárgy tanulásától veszi el az időt.

Segítséget jelentene – a Rendtartás is előírja a 22. §-ban –, ha az egy évfolyamba járók ötödiktől egy osztályba kerülnének. Így felére csökkenne a sokféleség, és nem 20-25 féle feladat várna segítségre, ellenőrzésre, hanem csak 10-12. Még jobb, ha az intenzív csoport is létrejön. Ez a forma a klubnapközi és az iskolaotthon egy-egy elemének hagyományos keretek közé illesztését követeli meg. Ezzel már megoldható a hatékony tanulmányi tevékenység a heterogén felső tagozatban is.

Az *intenzív csoport szervezése* úgy történik, hogy az 5-8. osztályos csoportból a tanulás idejére leválasztjuk az ötödikeseket. Velük külön nevelő foglalkozik a korrepetálási óraszám anyagi fedezetével. Ezáltal a felsős napközis nevelő kevesebb gyerekekkel (ötödikesek nélkül) hatékonyabban foglalkozhat, kevesebbféle a lecke is, amit irányít. Ha az évfolyamok egy osztályba járnak, és létrejön az intenzív csoport, akkor így már csak 6-7 tantárggyal kell foglalkozni a napközi otthonban. Ez csak az egyik előny, de ez sem kevés.

A nagyobb előny az, hogy az intenzíven foglalkoztatott 10-20 ötödikes egy teljes év alatt kellő nevelői hozzáállással olyan stabil alapokat kap munkaintenzitás-ban, tudásban, tanulási technikában, ami alkalmassá teszi őket a későbbi 6-8. osztályban az önálló tanulásra. 10-20 tanulóval tervszerű munka mellett egy év alatt részben pótolhatók az alapkészségbeli hiányosságok, és megáll az egyébként szükségyszerűen bekövetkező hiányosságok elmélyülése. Ennyi napközis mellé berendelhetik alkalmanként a nevelők a többi ötödikes közül is a hiányzás miatt lemaradókat, vagy a kényelmesebb, otthon rendszeresen nem készülöket. Vigyázni kell viszont arra, hogy az így kialakuló létszámok ne dagadjanak túl nagyra, mert elvész az intenzív törődés lehetősége.

A *nevelői beosztás*nál azt kell szem előtt tartani már az év elején, órarend-készítéskor, hogy az intenzív segítségre, irányításra, felzárkóztatásra matematikából, magyarból és oroszról van szükség általában. Ezért ilyen szakosokat osszunk be az intenzív csoport mellé, de előnyös a tanítói végzettség is. Másik szempont, hogy a

délutáni elfoglaltság (edzés, szakkör vezetés, intenzív csoport irányítása) arányosan oszljon meg a nevelőtestületen belül. Ha a szempontok közt még elfér, lehetőleg olyan nevelők vezessék az intenzív csoportot, akik tanítják is őket. Így tudják leg-eredményesebben segíteni a tanulást. A munkabeosztásban fontos, hogy arra a napra jussanak a szaktanárok, amelyiken éppen tanulják is tárgyát a gyerekek. Ha a nap-közi otthonban csak a kötelező hat óra korrepetálás terhére szervezhető az intenzív csoport, különösen rugalmasan kell eljárni.

Amikor az ötödikesek délután nagyrészt elfoglaltak egy napon az iskolában, és lehetséges, akkor a hatodik órában kell elkezdeni a tanulást. Még ez is jobb, mint ha ütközés miatt egyáltalán nem tanulnak. Ugyanez a helyzet az ebéd utáni ta-nulással.

Ha a hét munkanapjai aránytalanok, akkor elképzelhető egy órás és két órás intenzív tanulás. Ha nem jut minden napra intenzív csoportos munka, akkor azt a nehéz napra kell lehetőleg szervezni. Azt is számításba kell venni, hogy milyen a 6-8. osztályosok napi terhelése. Nem érdemes arra a napra tenni, amikor a töb-biek (6-8. oszt.) összesen 8-10-cn vannak, és váltakozva egész délután tanulnak a tömegsport miatt stb.

Összességében nagyon körültekintő, rugalmas szervezést igényel az intenzív cso-port munkájának kialakítása, de megéri, ha arra gondolunk, hogy az átmeneti év-folyamok gyenge előmenetelű tanulóinak segítségére összpontosító szervezeti forma az egész iskola bukási arányában komoly szerepet tölthet be.

Az *intenzív tanulás-irányításban* döntő fontosságú – éppen ez a lényege – hogy a beosztott nevelők minden aznapi tárgy felkészülésében segítenek, rendszeresen mi-nőségileg ellenőriznek (a gyengéket mindig, mindenből). Csak akkor foglalkoznak saját tárgyak korrepetálásával, ha az aznapi minden feladatot elkészítették, megta-nulták, ellenőrizték, korrigálták (a többségnél, a gyengéknél mindig). Természetesen saját tárgyak aznapi felkészülése a többi felkészülés közt foglal helyet, de a fel-zárkóztató-korrepetáló rész a foglalkozás végére szorul.

A *foglalkozás menete, módszere* túlnyomóan frontálisan történik az alábbiak szerint:

1. – A nevelő a foglalkozás előtt vagy még tanítási időben futólag tájékozdik a leckékről (ez tekinthető a nevelői felkészülés egyik elemének).
- A foglalkozás elején a tanulók kezeiken mutatják az aznapi érdemjegyeket. (Ez kényszer-megoldás, jobb volna a jegyeket egyénenként megbeszélni, de így időt lehet nyerni.) A nevelő a képességhez viszonyítva értékkel, lehetőleg keresi az okokat, ha pozitív vagy negatív irányban eltér az érdemjegy a képességtől.
- A tanulók előveszik órarendjeiket, felszereléseiket, és tájékozdnak az aznapi konkrét lec-kék mennyiségéről, nehézségéről, problémákról.
- A nevelő a leglustább tanulóktól (naponta mástól, felváltva) számonkéri, hogy mi az az-napi feladat. Ezt saját ismeretei, valamint a megbízhatóktól szerzett információk alapján szükség esetén korrigálja. Ezáltal a feladattudatot igyekszik fejleszteni.
- A feladatok megnyugtató tisztázása után megtervezik a tantárgyak tanulási sorrendjét, a várhatóan szükséges időt. (A sorrendnél ne legyen általános az írásbelivel kezdés! Ha egy tárgyon belül a szóbeli megtanulása feltétele az írásbeli elkészítésének, akkor kivétel nél-kül szóbelivel kell kezdeni.)
- A tervezés után tantárgyanként folyik a felkészülés. A nevelő a leggyengébbek mellett ülve segít az elkészítésben, a lényeges részek kiemelésében, a szükséges ismeretek kikere-sésében. Ez a mozzanat feltétlenül a nevelővel közösen történjen a leggyengébbek cso-portjánál, mert a felnőtt személyes közelsége, a szoros felügyelet, a munka tempós végez-tetése, a tanulási lépések szakszerű ütemezése a nevelő által biztosítja a jó munkainten-zitást és a helyes tanulási módszert. A néhány gyermek folyamatos figyelemmel kísérése, határozott irányítása részben az ellenőrzést is leegyszerűsíti, esetleg fölöslegessé teszi, mert

- a közös feladatkiegészítés az apróbb lépésenkénti korrekció által gyakran már hibátlan feladatokat eredményez.
- A jobbak jelentkezve vagy hangosan szólva kérnek segítséget, ha elakadnak. Ha tipikus hibát észlel a nevelő, útbagazít, segít felderíteni a szükséges tudnivalót az egész csoportnak.
  - Amikor az első tárgyra tervezett idő vége közeledik, a nevelő (esetleg megbízott tanuló) figyelmezteti a tanulókat az idő betartására (pl.: Már csak 7 perc van!)
  - Ha az idő letelt, értékelni kell az idő betartását egy mondatban, majd ellenőrizni kell az első tantárgy felkészülését. Az ellenőrzés módját a lecke sajátossága szabja meg. Lehet összehasonlító ellenőrzés, felelős vagy alkalmi megbízott ellenőrizhet, a gyengéket szinte mindig nevelő ellenőrizzé, és javítsanak is, ha a rendelkezésre álló idő megengedi.
  - Mivel egy tárgy elkészítése, megtanulása eltérő időmennyiséget igényel a jóknak és gyengéknek, feltétlenül szoktatni kell a gyors tanulókat a felszabaduló idő helyes eltöltésére. (Olvasás, rejtvényfejtés, kiegészítő ismeretek szerzése stb.) Ha ezt nem tesszük, a gyors, jobb képességű tanulók lelassulnak, a gyengék tempója válik szokásukká a későbbiekben.
  - A továbbiakban a többi tantárgy egymás utáni segítése, ellenőrzése, korrigálása folyik egymás után. (Az egyes tantárgyak tanulása - készítése előtt, ha szükséges, figyelemfelhívást alkalmazunk. (Pl.: Az orosz házi feladat elkészítéséhez a tankönyv nyelvtani táblázata segít a X. oldalon. Vagy: Ne felejtsetek el a térképet használni a földrajz leckéhez stb.)
  - A szöveg tanulmányos tantárgyak ellenőrzése (környezetismeret, történelem) a gyenge tanulóknál feltétlenül nevelő által történjen. Ennek bevált módszere, hogy a pedagógus az összegyűjtött rossz tanulók egy csoportjánál (4-6 gyerek) kérdéseket tesz fel a tananyag minimális tudnivalóval kapcsolatban. Tekintettel a gyerekek gyenge előmenetelére, a motiválás alapelveire, ne álljon elő maximális követelményekkel. A gyerekek egyezményes jellel (kéz, ujj feltartás) jelzik, hogy tudják a választ. A nevelő a gyerekek ismeretében már észreveszi, ki jelentkezik úgy, hogy valójában nem tud válaszolni a feltett kérdésre. A helyes válaszok megoldása után a szaktanár újbóli tanulásra utasítja azokat, akik hiányos jelentkezése készültséget takar. Az is célravezető, hogy a helyes válaszok után a készültséggel is elismerteljük a jó választ. Ennél viszont két dologra kell vigyázni: ne így tanulják meg a gyerekek a leckét általában, hanem önállóan, könyvből. Ne csak szajkózzák a helyes választ, hanem ismerjék az egész lecke összefüggéseit, és tanulják meg a minimumot. Az „utánmondásos” tanulás tehát ne szorítsa ki az önálló ismeretszerzést!
2. - Az intenzív csoport tanulási tevékenységének második fő része, a korrepetálás tehát csak az aznapi leckék maradéktalan elvégzése után kerül sorra. A korrepetáló szakasz tulajdonképpen differenciált tevékenység. Ekkor ugyanis a jobbak többletet kapnak, önállóan, kiegészítő ismeretekkel foglalkoznak, vagy olyan tevékenységet végeznek, ami a tanúhoz szükséges képességeket fejlesztene. (Gondolkodás, figyelem, emlékezet stb.) Pl. Csendes oktató játékkal játszanak, fejtörőket oldanak meg, pályázatokra készülnek, ajánlott olvasmányokat olvasnak. A nevelő felkészülése az intenzív csoport foglalkoztatására abban is realizálódik, hogy ezekről a lehetőségekről előre gondoskodik.
- A tanulási tevékenység úgy is megszervezhető, hogy az intenzív foglalkoztatású csoporton belül csak a gyenge és közepes tanulóknak tesszük kötelezővé az egységes sorrendű és egységes időbeosztású tanulást. A jobb, megbízhatóbb gyerekek a szervezési szakasz után a megszabott sorrendben, de egyéni tempóban készülnek fel. Az ő ellenőrzésük ritkábban, csak szűrőpróbaszerűen történik a nevelő részéről. Az időbeli nyereséget egy tömbben ők szabadon hasznosítják. Az sem lehetetlen, hogy a közepes képességű, de megbízható néhány tanulót ők támogatják, segítik, ellenőrzik.

A szervezeti forma veszélye, hogy a beosztott nevelő esetleg nem az összes tantárgy felkészítését tartja kötelességének, hanem csak saját tárgyával törődik intenzíven. Elkészíti a magatartás kétségessé teszi az intenzív csoport eredményességét, nem ér többet a jól időzített korrepetálásnál. Megmutatkozik ez abban, hogy a minőségi ellenőrzés nyomai nem látszanak a füzetekben, továbbra is előfordulnak az elégtelen osztályzatok, a foglalkozáson aránytalanul sok időt fordítanak az éppen foglalkozást vezető nevelő tantárgyára, így kevés jut a többire.

Az is előfordulhat, hogy a kényelmesebb pedagógus a kis létszámból adódó lehetőséggel nem él, felüvel a tanulás fegyelme, elnézi a rossz feladatokat, esetleg saját tanóráira készül, vagy vizsgákra tanul.

Az intenzív csoport eredményei nem látszanak néhány hét alatt. Nem mutatja a reális eredményt, ha az alsós csoportokkal hasonlítjuk össze. A pozitívumok úgy

érzékelték, ha a korábbi összevont 5-8-as csoport eredményeire gondolunk. A valódi előny csak a második évben mutatkozik, amikor már hatodikosként több szempontból főlzárkóztatva, jó munkaerőcsú gyerekekkel van dolgunk, akik már csak figyelemfelhívásra, alkalmi segítségre szorulnak. Mire az ötödikes intenzív csoport néhány megmaradt tagja nyolcadikig jut, már valóban betöltheti szerepét a felső tagozatos tanulmányi munka. Ehhez az kell még, hogy a forma beindulásának első heteiben mindennapos betekintések és szórványos alaposabb ellenőrzések előzzék meg a korábban leírt veszélyeket. Járulékos következmény, hogy a nevelők az önálló tanulás közben is megismerik tanulóikat, többoldalú visszajelzést kapnak saját órai felkészítésükről, más tantárgyra is kiszélesedik látókörük.

